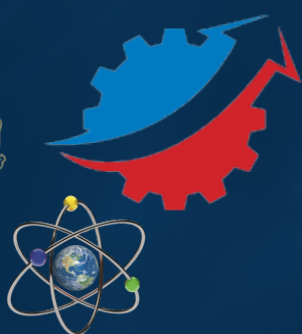

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

2026-YIL
IYUN/6-SON, III-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING INSTITUTSIONAL TO'SIQLARI VA IQTISODIY OQIBATLARI	10
I. R. Berdikulova	
KIMYO SANOATINING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA TARMOQ KORXONALARIDA BOSHQARUV HISOBI	14
Onorboev Sh.M.	
A WEEKLY LOGISTICS-CONTROLLING SYSTEM FOR EXPORT SUPPLY CHAINS: CORRIDOR-LEVEL EVIDENCE FROM A TEXTILE EXPORTER.....	26
Mukhammadiyahaminova Shakhzoda Sherzodovna	
FOTOVOLTAIK-TROMBE DEVORI ASOSIDA HAVONI ISITISH, TOZALASH VA ELEKTR ENERGIYASI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI INTEGRATSIYALASHNING ILMIY-METODIK TAHLILI.....	36
Rahimova Volida Karim qizi	
XAVFSIZ HAYOT TARZINI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIM VA TARBIYANING O'RNI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY MODEL.....	42
Nigmatjonov Sardor Abdumannovich	
РАЗВИТИЕ МЕТОДОЛОГИИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ СТРАТЕГИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ: КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ ПОДХОД.....	49
Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
KAMBAG'AL OILALARNI TADBIRKORLIKKA JALB QILISHDA DAVLAT TOMONIDAN MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH VA BOSHQARISH (MENEJMENT) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI...53	
Bazarbaeva Asiya Shalkarbaevna	
MOLIVAVIY INKLYUZIVLIK KONSEPSIYASI: BANK XIZMATLARINING KAMBAG'ALLIK DARAJASIGA TA'SIRINING NAZARIY ASOSLARI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	58
Niyozov Zuxur, Abdujalilov Shexroz, Zubaydulloyeva Damira	
KORXONALARNI QAYTA TASHKIL ETISH JARAYONIDA ASOSIY VOSITALAR HISOBI VA BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	61
Davletov Ikrom Raximberganovich	
ИОРДАНИЯ КАК ТУРИСТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР БЛИЖНЕГО ВОСТОКА.....	67
Салихова Алина Муратовна	
QUYOSH ENERGIYASINI KONVERSIYALOVCHI OPTOELEKTRON GELIOTRANSFORMATORLARNING FIZIK-TEXNIK ASOSLARI	73
Axunov Qambarali, Xomidov Abdullajon, Mashrapova Irodaxon	
XXI ASRDA O'ZBEKISTONDA ELEKTR ENERGIYASINI TEJASHDAGI YANGI TEXNOLOGIYALAR.....	78
Xamrakulova Xilola, Yusupova Sevaraxon	
HUDUDIY IXTISOSLASHUVNING SHAKLLANISH OMILLARI VA MINTAQAVIY RIVOJLANISHDAGI AHAMIYATI	83
Sodiqova Nigora	
BANKLAR TRANSFORMATSIYASI JARAYONIDA AKTIVLAR SAMARADORLIGI TAHLILI.....	89
Muminov Bekzod Polvonovich	
ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УЗБЕКИСТАНА	95
Садыков Авазбек Мадаминович, Цхай Лана Александровна	
MILLIY KADRLAR ZAXIRASINI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBASI.....	103
G'aniyev Elyor Sobirjonovich	
DIGITALIZATION OF INSOLVENCY PROCESSES: THE ROLE OF A UNIFIED ELECTRONIC PLATFORM IN ENSURING TRANSPARENCY AND ECONOMIC EFFICIENCY	110
Damirjon Nurmatovich Soliyev	

О ПРОЦЕССАХ ЦИФРОВИЗАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	116
Джумаев Аскар Хайдарович	
SOLIQ MA'MURCHILIGI METODOLOGIYASINING HUQUQIY, TASHKILY VA RAQAMLI BAZASINI SHAKLLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR.....	121
Shamsiev O'ktam Sayfitdinovich	
KO'P XONADONLI UYLARDA KOMMUNAL XIZMATLAR KO'RSATISH SOHASINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI VA HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	127
Muminov Obidjon Odilovich	
MINTAQA VA UNING HUDUDLARIDA MEHNAT OMILI HISOBIGA SANOAT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'LLARI.....	135
Urazaliyev Bekzod Sultanbayevich	
КЛАССИФИКАЦИЯ ИНСТРУМЕНТОВ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ С УЧЕТОМ ОПТИМИЗАЦИИ БИЗНЕС ПРОЦЕССОВ.....	141
Джуманов А.А.	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MADANIYATINI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLARNI FAKTOR TAHLIL VA KO'P OMILLI REGRESSIYA ASOSIDA BAHOLASH.....	152
B.I. Isroilov, B.B. Ibragimov	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В РАЗВИТИИ БАНКОВСКИХ УСЛУГ.....	158
Мамутова Айгуль Калмурзаевна	
QUYOSH NOVUZLARIDA SODIR BO'LUVCHI ISSIQLIK JARAYONLARINING BIR O'LCHAMLI MATEMATIK MODEL.....	165
M.M. Maxmudova, J.J. Kamolov	
ФАКТОРЫ, СДЕРЖИВАЮЩИЕ РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	172
Алиев Али Комил угли, Каримова А.	
ISTE'MOL KREDITLARINING ANAMIYATI VA O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	176
S. Qayumov, M. Qurbonov, A. S. Abduraxmanov	
AVTOTRANSPORT XIZMATLARI SAMARADORLIK DARAJASINI OMILLI TAHLILI.....	179
Raximov Azamat Hamroqulovich	

AVTOTRANSPORT XIZMATLARI SAMARADORLIK DARAJASINI OMILLI TAHLILI

Raximov Azamat Hamroqulovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Menejment kafedrası assistenti

E-mail: rakhimov.azamat1982@gmail.com

ORCID: 0009-0000-6786-0935

Annotatsiya: Ushbu maqolada avtotransport korxonalarida xizmatlar samaradorligini baholashning nazariy va amaliy jihatlari o'rganilgan. Tadqiqot davomida transport xizmatlari samaradorligini ifodalovchi asosiy iqtisodiy, texnik va tashkiliy ko'rsatkichlar tizimi tahlil qilingan hamda ularni aniqlash usullari yoritilgan. Shuningdek, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi asosida avtotransport xizmatlari samaradorligini oshirish omillari, logistika tizimlarini takomillashtirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash masalalari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijasida transport korxonalarida samaradorlikni oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: avtotransport xizmatlari, transport korxonasi, samaradorlik, logistika, yuk aylanmasi, yo'lovchi aylanmasi, rentabellik, transport infratuzilmasi, raqamli texnologiyalar, GPS monitoring, transport iqtisodiyoti, xizmatlar sohasi, ekologik samaradorlik, transport xavfsizligi, logistika tizimi, boshqaruv samaradorligi.

Аннотация: В данной статье исследованы теоретические и практические аспекты оценки эффективности услуг автотранспортных предприятий. В ходе исследования проанализирована система основных экономических, технических и организационных показателей, характеризующих эффективность транспортных услуг, а также рассмотрены методы их определения. Кроме того, на основе опыта развитых и развивающихся стран изучены факторы повышения эффективности автотранспортных услуг, вопросы совершенствования логистических систем, внедрения цифровых технологий и обеспечения экологической безопасности. По результатам исследования разработаны научно-практические предложения и рекомендации, направленные на повышение эффективности деятельности транспортных предприятий.

Ключевые слова: автотранспортные услуги, транспортное предприятие, эффективность, логистика, грузооборот, пассажирооборот, рентабельность, транспортная инфраструктура, цифровые технологии, GPS-мониторинг, экономика транспорта, сфера услуг, экологическая эффективность, транспортная безопасность, логистическая система, эффективность управления.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of evaluating service efficiency in motor transport enterprises. The study analyzes the system of key economic, technical, and organizational indicators that characterize the efficiency of transport services and explains the methods used for their assessment. Furthermore, based on the experience of developed and developing countries, the research explores factors influencing the improvement of motor transport service efficiency, the enhancement of logistics systems, the implementation of digital technologies, and the provision of environmental sustainability. As a result, scientific and practical recommendations aimed at increasing the efficiency of transport enterprises have been developed.

Keywords: motor transport services, transport enterprise, efficiency, logistics, freight turnover, passenger turnover, profitability, transport infrastructure, digital technologies, GPS monitoring, transport economics, service sector, environmental efficiency, transport safety, logistics system, management efficiency.

KIRISH

Avtotransport xizmatlari samaradorligini baholash boshqa xizmat turlaridan o'ziga xos jihatlari bilan farqlanadi. Chunki transport xizmatlari nafaqat xizmat ko'rsatish jarayoni, balki vaqt, masofa, texnik vositalar va xavfsizlik omillari bilan ham chambarchas bog'liqdir. Ushbu sohani baholashda iqtisodiy, texnik va ijtimoiy ko'rsatkichlar birgalikda qo'llaniladi.

Avtotransport xizmatlarini baholashning asosiy xususiyatlaridan biri xizmat natijasining moddiy mahsulot emas, balki harakat va yetkazib berish jarayoni bilan ifodalanishidir. Masalan, ishlab chiqarish sohasida mahsulot hajmi asosiy ko'rsatkich bo'lsa, transport xizmatida yuk yoki yo'lovchini belgilangan manzilga tez, xavfsiz va sifatli yetkazish muhim hisoblanadi.

Transport xizmatlari samaradorligini baholashda yetkazib berish tezligi, qatnovlarning muntazamligi,

kechikishlar darajasi va yo'lda sarflangan vaqt alohida ahamiyat kasb etadi. Boshqa xizmat turlarida vaqt muhim bo'lsa-da, avtotransportda u asosiy samaradorlik mezonlaridan biri hisoblanadi.

Shuningdek, transport xizmatlari texnik holat va infratuzilmaga bevosita bog'liq bo'ladi. Avtomobillarning texnik sozligi, yo'llarning sifati, yoqilg'i sarfi va logistika tizimlari samaradorlikka katta ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, transport xizmatlarini baholashda texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlar keng qo'llaniladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Ushbu mavzu bo'yicha mahalliy va xorijiy adabiyot manbalari tahlili shuni ko'rsatadiki, Peter Drucker, Michael Porter, Donald Bowersox, David Simchi-Levi, Martin Christopher, Philip Kotler, Frederick Taylor, Henry Ford, Joseph Juran, W. Edwards Deming, John Mentzer, Douglas Lambert, Paul Krugman, Alfred Marshall hamda Gary Becker transport xizmatlari samaradorligi, logistika, boshqaruv va iqtisodiy samaradorlik masalalarini tadqiq etgan bo'lsa, Qudratilla Abdurahmonov, Baxodir Xodiyev, Shavkat Ayupov, Saidaxror G'ulomov, Muxtor Ikromov, Abdug'ani Abduvaliyev, Akmal Saidov, Botir Usmonov, Sherzod Mustafakulov, Nodir Jumayev, Ilhom Mahkamov singari mahalliy iqtisodchi olimlar avtotransport xizmatlari samaradorligi bo'yicha ilmiy tadqiqot ishlarini olib bormoqdalar.

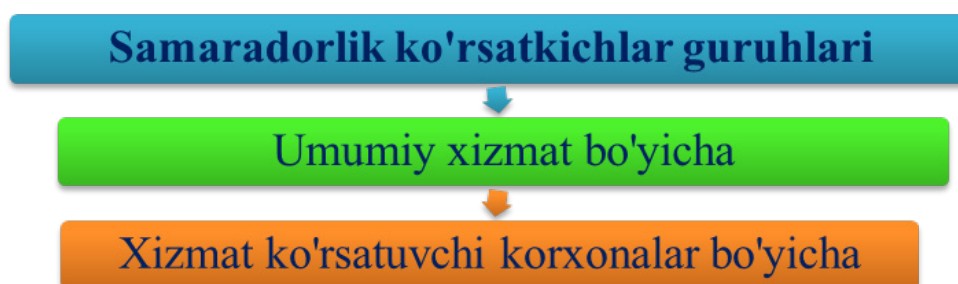
TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy-tadqiqot ishida statistik va iqtisodiy tahlil usullari, tahlil, sintez, mavhumiy-mantiqiy tahlil, shuningdek, tanlanma kuzatuv, sotsiologik so'rov, SWOT-tahlil, qiyosiy usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Avtotransport korxonalarida samaradorlikni baholash muhim iqtisodiy va boshqaruv jarayoni hisoblanadi. Chunki transport xizmatlari iqtisodiyotning boshqa tarmoqlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning samarali faoliyati yuk va yo'lovchi tashish sifati, tezkorligi hamda xavfsizligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Samaradorlikni baholash orqali korxonaning mavjud resurslardan qay darajada unumli foydalanayotgani, xarajatlar darajasi va xizmat natijalari aniqlanadi.

Avtotransport xizmatlari samaradorligi ikki guruh ko'rsatkichlar bilan baholanadi (1-rasm).

1-rasm. Avtotransport xizmatlari samaradorlik ko'rsatkichlar guruhlari

Samaradorlikni baholashning asosiy zaruratlaridan biri transport korxonalarini faoliyatida iqtisodiy natijadorlikni oshirishdir. Bunda yoqilg'i sarfi, transport xarajatlari, texnik xizmat ko'rsatish xarajatlari va mehnat unumdorligi tahlil qilinadi. Natijada ortiqcha xarajatlarni kamaytirish, foyda miqdorini oshirish va korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlash imkoniyati yaratiladi (1-jadval).

1-jadval

Avtotransport xizmatlarini umumiy xizmat bo'yicha hamda korxonalar bo'yicha samaradorlik ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich nomi	Mazmuni	Aniqlash yo'li (formula yoki usuli)
Yuk aylanmasi	Tashilgan yuk hajmi va masofasini ifodalaydi	Yuk hajmi × tashish masofasi (tonna-km)
Yo'lovchi aylanmasi	Tashilgan yo'lovchilar va masofa hajmini ko'rsatadi	Yo'lovchilar soni × masofa (yo'lovchi-km)
Avtomobil unumdorligi	Bir transport vositasining bajarilgan ish hajmi	Jami yuk aylanmasi / avtomobillar soni

Yoqilg'i sarfi samaradorligi	Transportning iqtisodiy tejamkorligini ifodalaydi	Sarflangan yoqilg'i / bosib o'tilgan masofa
Rentabellik darajasi	Korxonada foydalilik darajasini bildiradi	$(\text{Foyda} / \text{xarajat}) \times 100 \%$
Tashish tannarxi	1 birlik xizmat uchun ketgan xarajat	Jami xarajat / xizmat hajmi
Transport vositasidan foydalanish koeffitsiyenti	Avtomobilning ishlash darajasini ifodalaydi	Ishlagan vaqt / umumiy mavjud vaqt
Qatnovlar muntazamligi	Reja asosida qatnov bajarilishi darajasi	$\text{Bajarilgan qatnovlar} / \text{rejalashtirilgan qatnovlar} \times 100 \%$
Yetkazib berish tezligi	Yuk yoki yo'lovchini manzilga yetkazish vaqti	Masofa / vaqt
Bo'sh yurish koeffitsiyenti	Transport vositasining yuksiz harakatini ko'rsatadi	$\text{Bo'sh masofa} / \text{umumiy masofa} \times 100 \%$
Texnik tayyorgarlik koeffitsiyenti	Transport vositalarining ishga tayyorlik holati	Soz avtomobillar soni / jami avtomobillar soni
Yo'l-transport hodisalari darajasi	Xavfsizlik holatini baholaydi	Hodisalar soni / qatnovlar soni
Ekologik samaradorlik	Atrof-muhitga ta'sir darajasini ko'rsatadi	Chiqindi gazlar hajmi / tashish hajmi

Ushbu jadvalda avtotransport xizmatlari samaradorligini baholovchi asosiy tahlil ko'rsatkichlari tizimi keltirilgan bo'lib, ular transport korxonalarining iqtisodiy, texnik va tashkiliy faoliyatini kompleks baholash imkonini beradi. Jadvaldagi ko'rsatkichlar yordamida transport xizmatlarining sifati, tezkorligi, xavfsizligi hamda iqtisodiy samaradorligi aniqlanadi.

Jadvalda birinchi navbatda yuk va yo'lovchi aylanmasi ko'rsatkichlari berilgan bo'lib, ular transport korxonasining bajarilgan ish hajmini ifodalaydi. Ushbu ko'rsatkichlar orqali tashilgan yuk va yo'lovchilar hajmi hamda transport xizmatlariga bo'lgan talab darajasi aniqlanadi. Avtomobil unumdorligi va transport vositalaridan foydalanish koeffitsiyenti esa mavjud transport parkidan qay darajada samarali foydalanilayotganini ko'rsatadi. Bu ko'rsatkichlar transport vositalarining bekor turib qolishini kamaytirish va ish unumdorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, jadvalda yoqilg'i sarfi samaradorligi, tashish tannarxi va rentabellik darajasi kabi iqtisodiy ko'rsatkichlar ham aks ettirilgan. Mazkur ko'rsatkichlar transport xizmatlari uchun sarflanayotgan xarajatlarni aniqlash, xarajatlarni kamaytirish hamda korxonada foydaliligini oshirish imkonini beradi. Ayniqsa, yoqilg'i sarfi samaradorligi hozirgi sharoitda transport xarajatlarini optimallashtirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Jadvaldagi qatnovlarning muntazamligi, yetkazib berish tezligi va logistika samaradorligi kabi ko'rsatkichlar xizmat sifati hamda logistika tizimining samaradorligini baholashga xizmat qiladi. Ular orqali yuk va yo'lovchilarni o'z vaqtida yetkazib berish darajasi, transport tizimining tezkorligi va mijozlarga ko'rsatilayotgan xizmat sifati aniqlanadi.

Bundan tashqari, texnik tayyorgarlik koeffitsiyenti, yo'l-transport hodisalari darajasi va ekologik samaradorlik ko'rsatkichlari transport xizmatlarining xavfsizlik va ekologik jihatlarini baholaydi. Ushbu ko'rsatkichlar transport vositalarining texnik sozligi, yo'l harakati xavfsizligi hamda atrof-muhitga salbiy ta'sir darajasini aniqlash imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Avtotransport korxonalarida samaradorlikni baholash transport xizmatlari faoliyatining iqtisodiy, texnik, tashkiliy va ijtimoiy natijalarini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, yuk va yo'lovchi aylanmasi, transport vositalaridan foydalanish koeffitsiyenti, rentabellik darajasi, yoqilg'i sarfi va logistika samaradorligi kabi ko'rsatkichlar korxonada faoliyatini kompleks baholash imkonini beradi. Ushbu ko'rsatkichlar orqali transport xizmatlarining sifati, tezkorligi, xavfsizligi hamda iqtisodiy foydaliligi aniqlanadi.

Shuningdek, samaradorlik ko'rsatkichlarini muntazam tahlil qilish transport vositalarining bekor turib qolishini kamaytirish, xarajatlarni optimallashtirish, yoqilg'i tejamkorligini oshirish va xizmat sifati yaxshilashga

xizmat qiladi. Zamonaviy logistika va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish esa avtotransport korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, ekologik va xavfsizlik ko'rsatkichlarini baholash transport faoliyatining atrof-muhit hamda jamiyatga ta'sirini kamaytirishga yordam beradi.

Avtotransport korxonalari samaradorligini tizimli boshqarish uchun quyidagi jihatlarga alohida e'tibor berish lozim:

Avtotransport korxonalarida samaradorlik ko'rsatkichlarini muntazam monitoring qilish tizimini joriy etish zarur.

GPS monitoring, elektron logistika va raqamli boshqaruv texnologiyalaridan keng foydalanish lozim.

Transport vositalarining texnik holatini doimiy nazorat qilish orqali nosozliklar va bekor turib qolish holatlarini kamaytirish kerak.

Yoqilg'i sarfini kamaytirish maqsadida energiya tejamkor va ekologik transport vositalaridan foydalanishni kengaytirish tavsiya etiladi.

Bo'sh qatnovlar ulushini kamaytirish uchun logistika yo'nalishlarini optimallashtirish muhim hisoblanadi.

Xodimlarning malakasini oshirish va zamonaviy boshqaruv usullarini o'rgatish transport xizmatlari sifatini yaxshilaydi.

Mijozlar ehtiyojini o'rganish va xizmat sifatini baholash tizimini takomillashtirish orqali korxonalar raqobatbardoshligini oshirish mumkin.

Xalqaro tajribalarni o'rganish va ilg'or transport boshqaruvi usullarini joriy etish avtotransport korxonalari samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdulkarimov B.A. Transport logistikasi va boshqaruv. – Toshkent: «IQTISOD-MOLIYA», 2021. – 256 b.
2. Qosimov S.S. Avtotransport korxonalari iqtisodiyoti. – Toshkent: «Fan va texnologiya», 2020. – 312 b.
3. Vahobov A.V., Jo'rayev T.T. Xizmatlar sohasi iqtisodiyoti. – Toshkent: «Innovatsion rivojlanish», 2022. – 284 b.
4. Rasulov N.R. Transport xizmatlari samaradorligini baholash usullari. – Samarqand: «Zarafshon», 2021. – 198 b.
5. Ergashev Q.H. Logistika tizimlari va transport infratuzilmasi. – Toshkent: «Yangi asr avlodi», 2023. – 340 b.
6. Christopher M. *Logistics and Supply Chain Management*. – London: Pearson Education, 2022. – 307 p.
7. Rodrigue J.P. *The Geography of Transport Systems*. – New York: Routledge, 2020. – 456 p.
8. Button K. *Transport Economics*. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2021. – 298 p.
9. Stopford M. *Maritime Economics and Logistics*. – New York: Routledge, 2021. – 388 p.
10. Kotler P., Keller K. *Marketing Management*. – London: Pearson, 2020. – 832 p.
11. O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi ma'lumotlari. – Toshkent, 2024. – 145 b.
12. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. *Xizmatlar sohasi statistik to'plami*. – Toshkent, 2024. – 210 b.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100